

Sofi
Oksanen

Samaan virtaan

Putinin sota
naisia
vastaan

LIKE

© Silberfeldt Oy & Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

LIKE

Like Kustannus

Helsinki

www.like.fi

ISBN 978-951-1-48231-4

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2023

*Et voi astua kahdesti samaan virtaan,
siinä virtaavat jo uudet vedet.*

Herakleitos

Sisällysluettelo

Aluksi.....	7
I – Seksuaaliväkivallan aseellistaminen.....	9
II – Sotilaista sotarikolliseksi.....	43
III – Homo Putinicus.....	95
IV – Venäjän kolonialismin pikakurssi.....	163
V – Vientituote.....	197
Epilogi.....	221
Lähdeluettelo.....	228

Aluksi

Keväällä 2023 pidin Ruotsin akatemiassa puheen Putinin sodasta naisia vastaan ja vastaanoton innoittamana päätin laajentaa puheenvuoroni esseeksi siitä, miten Venäjä on tehnyt misogyniasta valtansa keskeisen työkalun. Ukrainassa Venäjän harjoittama seksuaaliväkivalta on olennainen osatekijä ukrainalaisiin kohdistetussa kansanmurhassa. Sisäpolitiikassa misogynia on väline, jolla Kreml estää naisten valtaannousun turvatakseen keskusvallan aseman. Kansainvälisessä politiikassa se on Venäjälle imperialismin instrumentti. Kaikki kolme osa-aluetta tukevat Putinin tehtävistä tärkeintä, keskusvallan lujittamista.

Koska Venäjällä ei ole enää kommunismin kaltaista ideologiaa vientituotteena, valtio hyödyntää perinteisten arvojen sateenvarjon suojassa naisvihaa löytääkseen kumppanimita, mutta myös luodakseen samanmielisiä yhteisöjä länsimaihin, joissa tasa-arvo on keskeinen arvo. Se, miten Venäjä on instrumentalisoinut naisvihan, muodostaa maailmanlaajuisen uhan naisten ja vähemmistöjen oikeuksille.

Misogynia taktiikkana on keino heikentää demokratioita ja vahvistaa autoritaarisia hallintoja. Demokratiaa ei kuitenkaan ole ilman naisten osallistuvuutta, ja siksi kyse on ihmiskunnan tulevaisuudesta, ja siitä, millaisen perinnön jätämme tuleville sukupolville.

Olen kirjoittanut näistä samoista aiheista vuosien mitaan myös Ilta-Sanomiin ja Suomen Kuvalehteen, ja yhtä kauan lukijat ovat kysyneet, mitä me oikein voimme tehdä tilanteelle. Venäjän rankaisemattomuuden perinne on sotarikosten mahdollistaja, ja siksi perinne on katkaistava. Itä-Euroopan kokemus kahdesta totalitaristisesta järjestelmästä, Hitlerin Saksasta ja Neuvostoliitosta, ei koskaan tullut osaksi koko Euroopan kulttuurista muistia. Ongelmien taustalla on välinpitämättömyys, katseen kääntäminen toisaalle ja itäeurooppalaisen Venäjä-ymmärryksen tason vähättely ja oligarkkirahan integroituminen länsimaailmaan.

Älä siis ole välinpitämätön, älä käännä katsetta toisaalle.

I

Seksuaali- väkivallan aseellistaminen

Isotätini ei syntynyt mykäksi. Viron toisen neuvostomiehi-tyksen alussa hänet vietiin kotoa koko yön kestäneisiin kuulusteluihin, ja sen jälkeen hän lopetti puhumisen. Palattuaan aamulla kotiin hän näytti olevan päällisin puolin kunnossa, mutta hän ei koskaan enää sanonut muuta kuin: ”Jah, ära.” Mitä ikinä häneltä kysyikin, vastaus oli sama: ”Jah, ära.”¹ Hän ei mennyt naimisiin, ei saanut lapsia, ei tapaillut ketään. Hän eli loppuelämänsä kahdestaan ikääntyvän äitinsä kanssa.

Kuulin isotätini tarinan lapsena, ja vaikka aikuiset eivät tarkentaneet, mitä kuulusteluissa oli tapahtunut, kaikki varmasti ymmärsivät. Myös minä ymmärsin.

Vuosia myöhemmin kirjoitin *Puhdistus*-romaanini ja sitä edeltäneen samannimisen näytelmän, koska olin seurannut Balkanin sotarikosoikeudenkäyntien kulkua. Turhauduin siitä, että raiskauskeskityleirejä oli perustettu keskelle modernia Eurooppaa. Alkusysäyksenä *Puhdistukselle* toimi isotätini tarina. Se, mitä hänelle tapahtui, oli tapahtunut jälleen. Nyt se tapahtuu taas uudelleen, keskellä Eurooppaa.

Isotätini ei saanut koskaan oikeutta. Kukaan suvustani ei saanut. Kotitilat oli menetetty, moni kuollut, osa kyyditetty. Vain kaksi suvustani onnistui pakenemaan länteen suuntaavissa laivoissa. Kukaan ei tietenkään olettaut saavansa oikeutta miehityksen aikana.

Neuvostoliiton romahdettua kaikki kuitenkin muuttui: Baltian maat itsenäistyivät uudelleen ja aloittivat dekolonisaatioprosessin, joka on tuttu kaikille vanhojen siirtomaavaltojen entisille alusmaille. Kun historiantutkimus oli ollut Neuvostoliitossa tiukasti poliittinen ala, jonka tarkoitus

1 Suomeksi: ”Kyllä, älä.”

oli toistaa neuvostopropagandaa, miehityksen loputtua tutkimus, tiede, kulttuuri ja lehdistö vapautuivat totalitaristisen valtion ikeestä ja julkinen kielenkäyttö muuttui itsenäisen valtion kieleksi.² Menneestä saattoi vihdoinkin puhua ääneen suorin ilmauksin. Sitä sai tutkia, siitä sai keskustella, se näki päivänvalon tavalla, joka ei ollut mahdollista aikaisemmin. Sanoille palautettiin merkitykset, jotka vastasivat ihmisten kokemuksia: kyydityksistä sai puhua kyydityksinä, miehityksestä miehityksenä. Neuvostoaikeiden ihmisoikeusrikosten tutkinta pääsi käyntiin, mutta Neuvostoliiton juridinen seuraaja, Venäjän federaatio, ei ollut siinä asiassa avuksi, saati pyytänyt anteeksi. Länsimaat eivät mainittavasti kannustaneet Venäjää prosessiin, jollaisen Saksa kävi läpi toisen maailmansodan jälkeen. Ehkä asiaa ei pidetty länsimaissa tarpeellisena, koska neuvostoajan rikoksia ei pidetty riittävän tärkeinä – ainakaan yhtä tärkeinä kuin Putinin kädenpuristukset ja oligarkkien kansalta ryöstämien verirahojen pesemiset. Koska vanhat rikokset ohitettiin, Venäjän laitton hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 yllätti lännen.

Virolaisesta näkökulmasta katsoen sota Ukrainassa tuntuu siltä kuin eläisimme 1940-luvun tapahtumia uudelleen, ikään kuin replay-nappia painettaisiin koko ajan, sillä Venäjä käyttää samaa ohjekirjaa kuin aikaisemmissa valloitus sodissaan. Olemme nähneet ja kokeneet samat

2 Viron presidentti Lennart Meri kutsui vuonna 1998 koolle riippumattoman, kansainvälisen historiakomission tutkimaan miehitysvuotia. Komissiota johti Max Jakobson. Komission raportit on julkaistu kahtena niteenä: *Estonia 1940–1945: Reports of the Estonian International Commission for the Investigation of Crimes Against Humanity*, 2006, ja *Estonia since 1944: Reports of the Estonian International Commission for the Investigation of Crimes Against Humanity*, 2009. Merkkipaaluna voi pitää myös teosta *The White Book – Losses inflicted on the Estonian Nation by Occupation Regimes 1940–1991*, Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2005. Kaikki raportit ovat ilmestyneet viroksi, venäjäksi ja englanniksi.

käytännöt ennenkin: siviiliväestön terrorin, kyyditykset, kidutuksen, venäläistämisen, propagandan, näytös-oikeudenkäynnit, valevaalit, uhrien syyllistämisen, pakolaisvirrat, kulttuuriin kohdistuvan tuhon. Länsimaiden yleinen hämmästys paljasti kuitenkin sen, että Venäjän imperialismin käsikirja ei ole riittävän hyvin tunnettu. Juuri tuo hämmennys kertoo siitä, miksi aiemmista sotarikoksista on puhuttava, miksi niitä on tutkittava ja miksi niiden on oltava osa pysyvää kulttuurista muistiamme. Ilman tietoisuutta menneistä sotarikoksista emme osaa tulkita merkkejä, jotka niihin johtavat. Vaikka muiden entisten siirtomaavaltojen historia on osa kouluopetustamme, Venäjää ei ole käsitelty kolonialismin kautta edes koulunpenkillä. Entisen itäblokin maat muodostavat puolet Euroopasta ja sen alueella koettiin kahden eri totalitaristisen järjestelmän valta. Siitä huolimatta sen kokemus ei integroitunut osaksi maanosamme läntistä muistia, siitä ei tullut koko Euroopan historiallista muistia.

Myös se on yksi oikeuden toteutumisen muoto.

Kun lännessä hoettiin toisen maailmansodan jälkeen lausetta ”Ei koskaan enää”, se kuulosti falskilta kaikkien niiden korvaan, joiden kokemushistoriaan kuuluu Venäjän sortopolitiikka. Neuvostoliiton ihmisoikeusrikokset ja miehitysvalta jatkuivat Hitlerin Saksan kukistuttua. ”Ei koskaan enää” kuulosti siltä, ettei meidän kokemuksellamme ollut merkitystä. Sitä ei ollut lännen kulttuurisen tiedostavuuden kartalla.

Valokuva

Kansa tuhotaan tuhoamalla muisti

Työhuoneeni seinällä on mustavalkoinen valokuva isotädistäni ajalta, jolloin hän puhui. Perheen äiti on sisarussarjan keskellä. Hän pitää nuorinta sylissään. Isotätini katsoo kameraan ujosti, mummoni on parivuotias, heillä kaikilla on jalassaan perheen isän tekemät nahkakengät. Taustalla on kotitalon keksäinen piha, pionit kukkivat. Työhuoneellani vierailleet eivät ole hämmästelleneet kuvaa eikä siihen ole syytäkään – se näyttää tuiki tavalliselta viime vuosisadan perhepotrettilta. Kuvassa ei ole Viron lippua tai muita neuvostoaikana kiellettyjä itsenäisen Viron symboleita, mutta kuva oli otettu ”likvidoidun valtion” aikana. Se riitti tekemään siitä kyseenalaisen.

Suomeen kuva saapui vasta 1990-luvun alussa, kun Viro oli itsenäistynyt uudelleen ja uskalsimme vihdoinkin pakata matkalaukkuun myös valokuvia. Emme olisi tohtineet tehdä niin Neuvostoliiton ollessa voimissaan, sillä kuva olisi voinut löytyä rajatarkastuksissa. Vanhat valokuvat kuuluivat tulliselvityksen pitkään listaan tavaroita, joita ei Neuvostoliittoon saanut viedä eikä sieltä tuoda, joten valokuvan salakuljetusyritys olisi johtanut Neuvostoliiton rajalla liutaan kysymyksiä siitä, miksi se meillä oli, mikä oli kuvan merkitys. Mitä ikinä olisimme vastanneet, tulos olisi ollut sama: olisimme menettäneet kuvan. Virolaisperheille neuvosto-

miehitys tarkoitti sitä, että vaarallisiksi tulkitut kuvat irrotettiin valokuva-albumeista. Ne hävitettiin, haudattiin maahan tai piilotettiin tapettien taakse, kuten meillä, ja ne otettiin esiin vain luotetussa seurassa. Perhehistorian, läheisten ja menehtyneiden muistaminen oli Neuvostoliitossa yksityinen tapahtuma. Minulle sukuni tuli tutuksi noiden valokuvien kautta. He olivat olemassa kätkeyissä valokuvissa ja niihin liittyvissä tarinoissa. He saivat niiden kautta kasvot.

Kontrasti Suomeen, jonne synnyin ja jossa kävin koulu-
ni, oli vahva. Suomessa vainajien muistopäivinä, jouluna ja itsenäisyyspäivänä on tapana viedä hautausmaalle kynttilöitä. Suomen-isoisäni oli Suomen sotien veteraani ja hänen kaksoisveljensä sankarivainaja. Ne sodat olivat niin ikään sukhistoriaani, mutta Suomessa julkisina muistopäivinä sytytetyt hautakynttilät muistuttivat minua heistä, joita saatoimme muistella vain oman päämme sisällä, vain luotetussa seurassa. Itsenäisyyspäivänä salkoon nostetut Suomen liput toivat mieleen Viron lipun, joka oli kielletty muiden ”likvidoidun valtion” kansallisten symbolien lailla, mukaan lukien lipun sinimustavalkoisen väriyhdistelmän käyttö vaikkapa abstraktissa taiteessa. Kun opettelini muiden koululaisien tavoin ala-asteella lipunnostovalaan liittyvän lippulaulun ulkoa, asia vaivasi minua, koska vastaava ei ollut mahdollista neuvostomiehityksen alla elävässä Virossa. Luokkatovereilleni mahdollisuus opetella laulun sanat koulussa oli niin itsestään selvää, että se oli ikävystyttävää. Me taas emme voineet pitää esillä itsenäisen Viron symboleita edes Suomessa, joka tuolloin eli suomettuneisuuden aikaa; Suomelle itsenäistä Viroa ei ollut olemassa, sillä Suomen oli julkisesti noudatettava Neuvostoliiton linjaa sen miehittämien alueiden suhteen. Liittovaltio piti tarkasti silmällä ulkovirolaisia. Neuvostoliitolle epäsuotuisa käytös ulkomailla olisi vaaran-

tanut Neuvostoliitossa elävät sukulaiset. Myös minä ymmärsin, että vääränlaiset sanat tai toimet olisivat tarkoittaneet sitä, että emme olisi enää päässeet Neuvostoliittoon. Minä en olisi koskaan enää nähnyt isoäitiäni.

Neuvostoliitto pyrki tuhoamaan miehittämiensä alueiden muistin, myös sen visuaalisen muodon, ja nyt Venäjä toimii samoin valloittamillaan alueilla Ukrainassa. Opettajakunnan vaihdon ja opetuksen venäläistämisen lisäksi tietoisuutta Ukrainan omasta kulttuuriperimästä hävitetään ryöstämällä muistin julkisia säilytyspaikkoja, kuten museoita, ja niiden yksityisiä muotoja, ihmisten koteja. Uutiskuvista maailma on voinut seurata sitä, miten Venäjän joukot ovat tuhonneet Ukrainassa kokonaisia kaupunkeja. Kaupungit ovat täynnä ihmisten koteja, kodit ovat täynnä muistoja ja muistoesineitä. Mikään muisto ei ole miehittäjälle liian pieni tuhottavaksi, sillä joskus vain yksi valokuva, yksi tarina voi pitää hengissä kokonaisen suvun historian. Siksi Venäjä ei pyri ryöstämään vain taidekokoelmia. Myös yksittäiset valokuvat ovat Venäjälle vaarallisia. Ne pitävät yllä muistoja kokemuksista, jotka Venäjä haluaa pyyhkiä pois. Ne pitävät yllä muistoja Venäjän rikosten uhreista ja itsenäisestä Ukrainasta kansakuntana.

Kun Venäjän laajamittainen hyökkäys alkoi, 22-vuotias Illja oli kotonaan Kramatorskissa. Hän päätti evakuoitua äitinsä ja siskonsa kanssa junalla. He olivat Kramatorskin rautatieasemalla Venäjän alkaessa pommittaa siviilejä täynnä olevaa asemaa. Pommituksissa kuoli 60 ihmistä, 110 haavoitui. Illjan perhe selvisi. He yrittivät paeta uudelleen autolla, mutta venäläisten tarkastuspiste keskeytti matkan. Sotilaat löysivät Illjan puhelimesta kuvan, jossa hän juhlii Ukrainan itsenäisyyspäivää pidellen Ukrainan lippua. Lisäksi puhelimesta löytyi seksuaalivähemmistöjen treffisovellus.

Illja joutui kahdeksan Venäjän armeijan sotilaan seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Sotilaat kuvasivat tekonsa.³ Illja vapautui viikkoja kestäneestä kidutuksesta vasta Ukrainan armeijan avulla. Hänen ainoa ”rikoksensa” oli se, että hän säilytti puhelimesta muistoa itsestään.

Tänä päivänä valokuvien hävittäminen ei onnistu samalla tavalla kuin neuvostoaikana. Vääränlaisiksi katsottujen kuvien hallussa pitäminen voi silti olla riski, uhka, jostain mikä asettaa läheiset vaaraan, ja silloin muistojen hallussapidosta tulee vaarallista, kuvista stigmatisoituja. Jo se vaurioittaa visuaalista muistia, joka on olennainen tekijä identiteetin rakentumisessa. Tällainen uhka saa ihmiset poistamaan kuvat puhelimestaan ja estää jakamasta niitä ennen kuin kukaan pakottaa tekemään niin. Tällainen uhka saa ihmiset tyhjentämään puhelimen yhteystiedot, sen koko muistin. Ystäväni lähti Kiovasta kymmenen päivää suurhyökkäyksen alkamisen jälkeen, koska arveli joutuvansa muuten menemään venäläisten tiesulun läpi ja se pelotti pommituksia enemmän. Ajatus siitä, että poistaisi tietoja ja kuvia puhelimesta etukäteen, tuntui kuitenkin vastenmieliseltä, ja vaikka hän olisi tyhjentänyt puhelimensa, verkosta löytyy aina todisteita siitä, kenen joukoissa seisoo. Moni jäi Venäjän miehittämälle alueelle juuri näistä syistä. He eivät uskaltaneet yrittää venäläisten tarkastuspisteiden läpi, kuten kramatorskilainen Illja perheineen.

Venäjä on onnistunut muovaamaan ihmisten käytöstä ja visuaalista muistia ennenkin. Siksi se tekee niin myös nyt. Miehitykseen kuuluu aina moraalisen paradigman muutos: se mikä ennen oli oikein ja kunnioitettavaa, muuttuu miehityksen myötä vääräksi ja vaaralliseksi.

3 France 24: *Documenting the horror of mass rape in Ukraine*, 10.3.2023.

Länsi-Virossa viime vuosisadan alussa maanviljelijän tyttärenä varttunut isotätini ja kramatorskilainen Illja syntyivät täysin erilaisiin maailmoihin eikä heitä yhdistä edes sukupuoli. Silti heille on yhteistä kokemus, joka muutti heidän elämänsä. Kummatkin ovat siviilejä. Kummatkin joutuivat Venäjän mandaatilla toimivien henkilöiden väkivallan kohteeksi.

Seksuaaliseen väkivaltaan liittyvässä julkisessa keskustelussa kaikuvat yhä vanhat käsitteet siitä, että teko liittyisi jotenkin miesten vietteihin ja olisi siten hallitsematonta. Näin ei kuitenkaan ole. Teot tapahtuvat, koska tekijällä on tilaisuus olla joutumatta niistä rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Illjan ja isotätini kokemuksia yhdistävät myös motiivit, jotka saivat pahoinpitelijät toimimaan tietyllä tavalla. Heitä yhdistävät rikoksenteekijöiden päämäärät ja syyt, jotka johtivat seksuaaliväkivallan käyttöön, sillä ne eivät ole muuttuneet vuosikymmenten saatossa. Venäjä on käyttänyt samaa asetta sukupolvesta toiseen, ja samoista syistä: häpäistäkseen tekojen kohteet, murtaakseen vastarinnan ja vakiinnuttaakseen valta-asemaansa, sillä jokainen tekojen kohteeksi joutunut on varoittava esimerkki muille.

Illja jatkaa elämäänsä itsenäisessä Ukrainassa ja käy nyt terapiassa. On epävarmaa, saadaanko rikoksenteekijöitä koskaan vastuuseen, mutta se, että Illja on kertonut kokemuksestaan julkisesti, rohkaisee muita seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneita kertomaan asiasta. Isotätini maailmassa sellainen ei ollut mahdollista. Hän ei voinut katsoa televisiosta tai internetistä haastattelua, joka olisi vastannut hänen kokemuksiaan. Maailma on siinä mielessä muuttunut uhrien kannalta paremmaksi. Tietoisuus kohtalotovereiden olemassaolosta auttaa vähentämään itsesyytöksiä; uhrin eivät ole aiheuttaneet itse tilannetta, joka on ollut niin monen kohtalo nyt ja sukupolvien ajan aikaisemmin.

Turmeltu kasvi

Seksuaalirikosten dokumentoinnista

Mihail Romanov on 32-vuotias isä, aviomies ja Venäjän armeijan sotilas. Keväällä 2022 hän tunkeutui Kiovan Brovaryssä sijaitsevaan taloon, tappoi talon omistajan ja ryhtyi sen jälkeen raiskaamaan juuri leskeyttämäänsä naista. Rikos kesti tunteja. Romanovin oma lapsi on tiettävästi samanikäinen kuin teon aikana viereisessä huoneessa itkenyt uhrien poika.

Toukokuussa 2022 Ukrainassa nostettiin Romanovia kohtaan poissa olevana syyte raiskauksesta.⁴ Syyte oli ensimmäinen laatuaan, ja Venäjän julmuuksien selvittely on vasta alussa. Ukrainaan hyökänneet joukot ovat syyllistyneet maassa systemaattisesti seksuaaliseen väkivaltaan, jota on kohdistettu kaikenikäisiin siviileihin sukupuolesta riippumatta.

Ulkopuoliset tarkkailijat ja tutkijat ovat kertoneet, että he ovat nähneet todisteita teoista, jotka eivät kalpene Bosnian ja Ruandan sotien julmuuksien rinnalla. Monet raiskaukset ovat olleet julkisia. Venäjän sotilaat ovat suorittaneet rikoksensa kadulla tai pakottaneet yhteisön muita jäseniä seuraamaan tekoa. Vanhempia on pakotettu katsomaan lastensa raiskausta, lapsia katsomaan vanhempansa raiskausta. Jotkut uhrit on raiskattu kuoliaaksi.

4 Jay Beecher: *Trial of Russian Soldier Charged with Murder, Rape Begins*. The Kyiv Post, 24.6.2022.

Seksuaaliväkivalta traumatisoi ja rikkoo kokonaisia yhteisöjä ja perheitä sukupolvien ajaksi, se muuttaa alueen väestörakennetta. Siksi se on niin suosittu valloituksen väline, siksi Venäjä käyttää yhä tätä ikivanhaa asetta. Ukrainan kohdalla on syytä kysyä, käyttääkö Venäjä raiskausta myös kansanmurhan instrumenttina.

Lvivin yliopistosta valmistunut puolanjuutalainen asianajaja Raphael Lemkin kehitti teoriaansa kansanmurhasta 1930-luvulla joutuessaan pakenemaan antisemitistisiä pogromeja. Ensimmäisen kerran hän käytti sanaa genosiidi vuonna 1943. Käsitteestä tuli tärkeä osa Nürnbergin sotarikosoikeudenkäyntejä ja YK:n vuonna 1948 voimaan astuneen kansanmurhakonvention muotoilua. Lemkinin mukaan kansanmurha ei ole yksittäinen toimi, vaan prosessi, joka suunnitelmallisesti tähtää tietylle kansanosalle välttämättömän elintavan ja sen perustusten tuhoamiseen lopullisena päämääränä näiden ihmisryhmien hävittäminen.⁵ Kansanmurha ei edellytä tappamista: hävittämistä on monenlaisista. Jos muut toimenpiteet ryhmän tuhoamisessa eivät tehoa, ”konekivääriä voidaan käyttää viimeisenä vaihtoehtona”. Sitä ennen pyritään hävittämään ihmisryhmän kulttuuri, kieli, kansallistunne, uskonto ja instituutiot, turvallisuuden, vapauden ja omanarvon tunteet ja terveys, jotta kohderyhmä ”kuihtuu ja kuolee kuin turmeltu kasvi”.⁶

Raiskaus määritellään kansanmurhaan tähtääväksi teoksi tekijän tarkoituksperän vuoksi ja rikoksen määrittely kansanmurhaksi muodostuu erilaisten kaavojen tunnistamisesta. Ukrainassa venäläissotilaiden tekemä seksuaaliväkivalta on osa laajempaa kokonaisuutta eikä sitä voi käsitellä ilman kontekstia, jossa rikokset suoritetaan. Ukrainan

5 Ks. esim. https://en.wikipedia.org/wiki/Genocide_definitions

6 <http://www.preventgenocide.org/lemkin/freeworld1945.htm>

ja Venäjän historia, kummankin maan tasa-arvon kehitys, Venäjän imperialismi ja sen toteuttaminen ovat osa tätä kokonaisuutta.

Venäjän kohdalla kansanmurhan intentio on tullut ilmi jo valtiojohdon puheiden ja median kautta: väitteet siitä, ettei Ukraina ole valtio ja ettei ukrainalaisia ole olemassa, toistuvat jatkuvasti. Seksuaaliväkivaltaan syyllistyneiden sotilaiden puheissa ovat niin ikään toistuneet kansanmurhan merkistöihin kuuluvat retoriset kaavat. Sotilaat ovat esimerkiksi sanoneet raiskaavansa, kunnes uhri ei enää halua seksiä ukrainalaismiesten kanssa. Kastroidessaan ukrainalaisia sotavankeja tekijät ovat perustelleet tekonsa sillä, että näin miehet eivät enää saa lapsia.

Olen viimeisen vuoden aikana kuullut lukuisia asiantuntijoiden puheenvuoroja siitä, kuinka hankalaa genosiidiset raiskaukset on näyttää toteen, kuinka vaikeaa niistä on saada tuomioita, kuinka hankalaa rikoksen määrittely osaksi kansanmurhaa on. Ymmärrän tämän, samoin sen kuinka kalliita oikeudenkäynnit ovat, kuinka paljon ne vaativat työtunteja, mutta en voi olla ihmettelemättä sitä, miksi tämä toteennäyttämisen vaikeus tuntuu olevan lähes ainoa asiaa koskeva narratiivi lännen julkisessa keskustelussa. Oikeutta on monenlaista. Myös kuulluksi tuleminen julkisessa keskustelussa on oikeutta. Myös tuen osoittaminen on oikeutta. Myös uhrien uhkailun ja syyllistämisen tuomitseminen on oikeutta. Jos julkinen narratiivi keskittyy genosiidisen raiskauksen määritelmän juridiseen vaikeuteen tai siihen, kuinka hankalaa on saada syyllisiä vastuuseen, mitä se kertoo uhreille? Mitä se kertoo Venäjälle? Mitä se kertoo silminnäkijöille ja kokijoille? Että he ovat... vaikeita? Vaikeita tapauksia? Niin vaikeita tapauksia, että rikoksesta ei edes kannata kertoa? Jos tämä näkökulma hallitsee,

se syyllistää uhreja epäsuorasti, ikään kuin sälyttäen todistusvastuun heille. Eivät he ole vaikeita. He eivät ole vaikeita tapauksia.

Venäjä on vaikea tapaus.

Isotätini pysyi lapsettomana koko ikänsä. Vaikka hänen kokemaansa ei ehkä pystyttäisi tänä päivänä määrittelemään genosiidiseksi raiskaukseksi, se ei muuta sitä tosiasiaa, että hänellä ei koskaan ollut parisuhdetta eikä hän mennyt naimisiin. Hänen äitinsä oli saanut kahdeksan lasta. Isoäitini veli menetti järkensä nähtyään ystäviensä hukkuvan suohon Neuvostoliiton sisäasiainkansankomissariaatin, NKVD:n, jahtaamina ja kuoli pian sen jälkeen. Vain yksi veljeksistä selvisi neuvostomiehityksen alkuvuosista ja hänen ainoa tyttärensä onnistui pakenemaan maasta. Kahdeksanhenkisestä sisarussarjasta vain muutama sai lapsia. Sen aiheutti neuvostovalta. Neuvosto-Viron syntyvyys oli liittovaltion matalimpia.

Monet ukrainalaisnaiset ovat kokeneet, että Venäjän armeijan harjoittama seksuaaliväkivalta on vaikuttanut siihen, miten he kokevat naiseutensa, myös niiden, jotka asuvat nyt Ukrainan ulkopuolella. Näin eräs heistä kertoi minulle:

”Kaikki kosketukset, jopa halaukset, ovat tuskallisia. Seksielämäni on tauolla. Libidoni on kadonnut. Olen yrittänyt muutaman kerran, mutta päädyin vain itkemään. En voi unohtaa sitä, että seksistä on tullut väkivallan väline. Se on hirvittävää. On hirvittävää maata sängyssä, yrittää halata rakastaan, jota ei ehkä enää näe koskaan, ja ajatella, että mitä muistelisin, jos käykin niin että rakkaani ei enää palaa.

Ajattelenko, että vuoteeseeni on salakavalasti ryöminyt vihollinen? En halua ajatella niin. Enkä kokea avuttomuutta. Sen sijaan vihollisemme on se kurja, joka haluaa tuhota kaikkein intiimeimmän asian elämässämme. Se ajattelee: